

הא לכל דבריהם, זה וזה שוין!

ואילו גבי תענית ציבור, תניא: כשאמרו שאסור אז ברחיצה, לא אמרו כן אלא ברחיצת כל גופו. אבל את רחיצת פניו ידיו ורגליו לא אסרו.

וא"כ ה"ה דבתשעה באב מותר לרחוץ פניו ידיו ורגליו וקשיא לר"א דאסר בת"ב אפילו רחיצת אצבע.

אמר רב פפא: תנא, קולי קולי קתני. נה-א

כל מה דקאמר "אין בין" תנא אחד אמרם, ונקט את כל הדינים שהם לקולא, הן ביחס לספק, והן ביחס למלאכה, וכך הא דקאמר "אין בין תשעה באב לתענית ציבור", נמי בא לפרש את קולתו ביחס לתענית ציבור.

אך את החומרות לא נקט כאן.

ולכן ביחס לרחצה, שהוא דין לחומרא, חלוק הוא מתענית ציבור וחמור ממנה.

שנינו במתניתין: ובכל מקום תלמידי חכמים בטלים. רבי שמעון בן גמליאל אומר: לעולם יעשה אדם עצמו תלמיד חכם!

והוינן בה: למימרא, דרבי שמעון בן גמליאל סבר דלא חיישינן ליוהרא, ולכך הוא מתיר לכל אדם להחמיר על עצמו כתלמיד חכם. ואילו רבנן, שאמרו דוקא תלמידי חכמים יהיו בטלים, סברי דחיישינן ליוהרא, ולפיכך אין לכל אדם להחזיק עצמו כתלמיד חכם.

והא איפכא שמעינן להו לרבי שמעון בן גמליאל ורבנן בחשש יוהרא.

וקתני דמותר. וקשיא לרבא ולרבי יוחנן האוסרים את בין השמשות של תשעה באב.

אמר רב שישא בריה דרב אידי: לא מזה איירי.

אלא להתיר בתשעה באב את הספק שנתעורר בקביעא דירחא. שאם אין ידוע לו מתי קידשו בית דין את החודש, ומתי חל תשעה באב, אינו צריך להתענות שני ימים מספק.

ומדייקת הגמרא עתה דיוק מהברייתא לענין אחר:

מדקתני שאין חלוקים תשעה באב ויום הכיפורים זה מזה אלא לענין ספק, משמע — הא לכל דבריהם הם שוין.

ואם כן, מסייע הא ברייתא לרבי אלעזר.

דאמר רבי אלעזר: אסור לו לאדם שיושיט את אצבעו במים בתשעה באב כדרך שאסור להושיט אצבעו במים ביום הכיפורים, לפי שגם הוא אסור ברחיצה.

ומשמע מהברייתא כדבריו. דשוין הם לגמרי, מלבד לענין ספיקא דיומא.

מיתבי: אין בין תשעה באב לתענית ציבור, אלא שזה, תענית ציבור, אסור בעשיית מלאכה, וזה, תשעה באב, מותר בעשיית מלאכה — במקום שנהגו לעשות בו מלאכה.

ודייקנן: משמע, דוקא במלאכה הם חלוקים.

עלמא שאינם חתנים קרי קריאת שמע, ואיהו [החתן] נמי קרי — לא מיחזי כיוהרא! שהרי אינו משנה ממנהג כל העולם.

דרכי שמעון בן גמליאל אדרכי שמעון בן גמליאל נמי לא קשיא.

כי דוקא התם גבי קריאת שמע, הוא אמר דלא יקרא כיון דבעינן כונה לקריאת שמע. ואנן סהדי דכיון דטריד במצותו, לא מצי לכווני דעתיה. ואם הוא קורא, הרי הוא מראה בעצמו שיכול לכוון, ומיחזי כיוהרא.

אבל הכא, בכך שאינו עושה מלאכה, לא מיחזי כיוהרא. שכל הרואים אותו בטל ממלאכה, אמרי: מלאכה היא דלית ליה! ולא יתלו את בטלתו כיוהרא. אלא יאמרו, פוק חזי [צא וראה] כמה בטלני איכא בשוקא.

מתניתין:

שנינו בריש פירקין, שאיסור עשיית מלאכה בערבי פסחים עד חצות תלוי במנהג.

וחכמים אומרים: ביהודה היו עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות. אבל בגליל לא היו עושין אז מלאכה כל עיקר.

הלילה של אור י"ד — בית שמאי אוסרים אף בו את המלאכה.

ובית הלל מתירין עד הנץ החמה, שלא מתחיל האיסור אלא ביום טו.

גמרא:

שנינו במתניתין: הלילה — בית שמאי אוסרים ובית הלל מתירין!

דקיימא לן: חתן פטור מקריאת שמע בלילה הראשון לחופתו. משום שהוא טרוד בבעילת מצוה.

ותנן: חתן, אם ירצה לקרות קריאת שמע בלילה הראשון, הרי הוא קורא. שאם אינורוצה לבטל את עצמו אפילו שעה אחת ממלכות שמים, הרשות בידו. ולא חיישינן לכך דמיחזי כיוהרא.

רבי שמעון בן גמליאל אומר: לא כל הרוצה להראות שאינו יכול לבטל עול מלכות שמים, וליטול את השם [כתר פרישות ויראת שמים], יטול! ואין מניחין אותו בכך. משום דמיחזי כיוהרא.

נמצאה שיטתם שם הפוכה משיטתם כאן לגבי מלאכה בתשעה באב. שרבי שמעון בן גמליאל התיר לכל אדם לעשות עצמו כתלמיד חכם, וחכמים לא התירו.

אמר רבי יוחנן: מוחלפת השיטה! והתנא ססידר את מחלוקתם של רבנן ורבי שמעון בן גמליאל כאן ושם, החליף באחד מהמקומות את שיטת רבי שמעון בן גמליאל בשיטת חכמים.

רב שישא בריה דרב אידי אמר: לעולם לא תיפוך את שיטתם. ואפילו הכי אין סתירה מהכא להתם. וקא מפרש ואזיל.

דרבנן אדרבנן לא קשיא. דסברי רבנן, הכא בתשעה באב, לא יתבטל סתם אדם שאינו תלמיד חכם ממלאכה, כיון דכולי עלמא עבדי מלאכה. ואם איהו לא עביד, מיחזי כיוהרא.

אבל התם גבי קריאת שמע, כיון דכולי

ובני גליל אסרו זאת. ואף מתניתין אזלא כוותיה. ומשום כן נשנתה בלשון איסור.

ומקשינן: וכי סבר רבי יהודה שארבעה עשר מותר בעשיית מלאכה [לבני יהודה]?

והתניא: כל תבואה שהשרישה לאחר יום ט"ז בניסן [שהוא יום הקרבת העומר], הרי היא אסורה באיסור "חדש", עד ליום ט"ז בניסן הבא. ואז העומר יתירה.

רבי יהודה אומר: המנכש עשבים מבין התבואה בשלשה עשר בניסן, ונעקרה בידו עם העשבים שיכולת, והוא רוצה לחזור ולשותלה — שותלה במקום הטיט כדי שתמהר להקלט קודם יום ט"ז בניסן שהוא יום הקרבת העומר.

אבל אין שותלה במקום הנריד [עפר יבש] לפי שאין התבואה ממהרת להשריש שם. ואם לא תשריש עד ט"ז ניסן, לא יתירה העומר. ויצטרך להמתין עליה עד העומר הבא.

ודייקנין: דוקא בשלשה עשר בניסן שנינו "המנכש", אין, [אז יכול לנכש]. אבל בארבעה עשר לא יכול לנכש.

ובהכרח שהטעם הוא משום איסור עשיית מלאכה. שאין לעשות מלאכת ניכוש בערבי פסחים.

ואין לומר שהטעם שנקט המנכש בשלשה עשר הוא משום שאז אין תועלת בשתילתה בי"ד משום שלא תספיק להשריש קודם ט"ז.

דהא מכדי, הרי שמעינן ליה לרבי יהודה דאמר: כל הרכבה שאינה קולטת עד לשלשה ימים, שוב אינה קולטת!

והוינן בה: מעיקרא בריש פירקין, תנא לדין עשיית מלאכה בלשון מנהגא. דתנן "מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין".

ואילו לבסוף [במשנתנו] תנא לדין זה בלשון איסורא. דתנן "בית שמאי אוסרים".

אמר רבי יוחנן: לא קשיא.

הא [מתניתין דריש פירקין], רבי מאיר היא. דסבר, אינו אלא מנהג.

הא [משנתנו], רבי יהודה היא. דסבר, דין איסור הוא.

דתניא: אמר רבי יהודה: ביהודה היו עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות. ובגליל אינן עושין מלאכה בזמן ההוא כל עיקר.

אמר לו רבי מאיר: מזה ראייה [מה ענין] יהודה וגליל לכאן?! הרי אין דין זה תלוי בגליל ויהודה בדוקא.

אלא כל מקום שנהגו לעשות בו אז מלאכה, עושין. וכל מקום שנהגו שלא לעשות בו מלאכה, אין עושין. והכל תלוי במנהג.

ומדקאמר רבי מאיר מנהגא הוא, מכלל דרבי יהודה דין איסורא קאמר!

כי אם נאמר שגם לרבי יהודה מנהג הוא, ואף רבי יהודה לא קאמר אלא שבגליל נהגו שלא לעשות, במאי פליגי רבי מאיר עליו.

אלא, בהכרח, שלרבי יהודה איסור הוא. ומשום כן חילק בין יהודה לגליל. שבני יהודה היו מתירין עשיית מלאכה עד חצות,

לומר שאין לנו שלשה ימים שלמים מיום י"ד עד שעת הקרבת העומר.

שהרי כששותל ביום י"ד, איכא רק מקצת יום זה. ואף מיום ט"ז אין לנו אלא מקצתו. שהרי באמצעו קרב העומר.

ובהשרשה — רק חד "מקצת היום ככולו" אמרינן. וכגון ששותל בסוף יום י"ג, דשפיר חשיב כשלשה ימים עד העומר: כל יום י"ד וכל יום ט"ז ומקצת יום ט"ז.

אבל תרי "מקצת היום ככולו" לא אמרינן. לפיכך, אם שתלה לאחר כניסת יום י"ד, אין היא משרישה עד העומר.

מתניתין:

רבי מאיר אומר: כל מלאכה שהתחיל בה קודם לארבעה עשר בניסן, גומרה בארבעה עשר. ואף במקום שאין עושים בו מלאכה בי"ד, אם התחיל בזמן ההיתר, מותר לו לגומרה.

אבל לא יתחיל בה במלאכה בתחלה בארבעה עשר, ואף על פי שיכול לגומרה קודם חצות.

וחכמים אומרים: ג' בעלי אומניות עושין את המלאכה שלהם בערבי פסחים עד חצות. ואלו הן: החייטים, והספרים, והכובסין! והטעם יבואר בגמרא.

רבי יוסי בר יהודה אומר: אף הרצענין [עושי מנעלים] עושים אז מלאכה.

גמרא:

שנינו במתניתין: כל מלאכה שהתחיל בה

אלמא, סגי בשלשה ימים כדי שתשריש השיבולת שוב. ואם כן, כששותלה בי"ד, הרי יש שלשה ימים עד שעת הקרבת העומר.

ומסקינן לקושיין: ואי סלקא דעתך דארבעה עשר מותר בעשיית מלאכה, למה לי לשותלה דוקא שלשה עשר בניסן?

והרי יכול לשותלה אף בארבעה עשר. דהאיכא עד שעת העומר, מקצת יום ארביסר [י"ד], ויום המיסר [ט"ו], ומקצת יום שיתסר [ט"ז].

אמר רבא: זה שלא התיר רבי יהודה לנכש בארבעה עשר, בגליל שנו כן! ובני גליל אוסרים אז עשיית מלאכה, כאמור במתניתין.

ושוב מקשינן: והאיכא ליליא די"ד, שבית הלל מתירים בו. ולמה נקט דוקא "המנכש בשלשה עשר"?

אמר רב ששת: ההיא ברייתא כבית שמאי היא, שאוסרים אף את ליל י"ד במלאכה.

רב אשי אמר: לעולם אמר רבי יהודה דין זה אף כבית הלל. ודקתני "מנכש בשלשה עשר", לפי שאין דרכן של בני אדם לנכש בלילה.

רבינא אמר: לעולם, אף ביהודה אמר רבי יהודה כן [שדוקא בשלשה עשר שותלה, ולא בארבעה עשר].

ולאו משום איסור עשיית מלאכה, אלא משום איסור "חדש".

ודקא קשיא לך, האיכא שלשה ימים עד העומר שבהם תספיק השיבולת להשריש, יש

קודם לארבעה עשר, גומרה בארבעה עשר.

איבעיא להו: האם דוקא מלאכה שהיא לצורך המועד תנן שמותר לגומרה אם התחיל בהיתר. אבל אם היא שלא לצורך המועד, אפילו למוגמר נמי לא התירו.

או דלמא, אף כשהיא לא לצורך המועד, תנן שמותר לגומרה.

אבל מלאכה שהיא לצורך המועד, אף לאתחולי מלאכה בארבעה עשר נמי מתחלינן, כי אף במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה, אין זה אלא במלאכות שלא לצורך המועד.

או דלמא, בין מלאכה שהיא לצורך המועד, ובין שהיא לא לצורך, דוקא אם התחיל קודם זמן האיסור, מוגמר, אין [גומר]. אבל לאתחולי בארבעה עשר, לא מתחילים בשום גוונא.

ופשטינן: תא שמע: אבל לא יתחיל בתחילה לעשות מלאכה בארבעה עשר. ולא יעשה אז אפילו צלצול [חגור] קטן, ואפילו שבכה [מטפחת לכיסוי הראש] קטנה.

והוינן בה: מאי "אפילו צלצול קטן"? מה בא להשמיענו בזה?

מאי לאו, אפילו הני [צלצול ושבכה] דלצורך המועד הם, דוקא למוגמר, אין [התירו לגומרם, אם התחיל במלאכתם קודם י"ד]. אבל לאתחולי בעשייתם בי"ד לא התירו.

ומכלל זה שמעינן, שדוקא אלו שהם לצורך המועד, התירו לגומרם. אבל מלאכה שהיא

לא לצורך המועד, מוגמר נמי לא גמרינן. ואף אם התחיל בה קודם י"ד.

ודחינן: לא ראייה היא מהתם.

לעולם איכא למימר, דאפילו שלא לצורך מוגמר נמי גמרינן. ואף צלצול ושבכה, שלא לצורך המועד הם.

ומאי רבותא איכא בצלצול ושבכה דקתני בהם "אפילו"?

להשמיענו דאפילו הני נמי אין מתחילים, ואף דזוטרי [קטנים] נינהו.

דסלקא דעתך אמינא, כיון שנעשים הם בזמן מועט, התחלתן זו היא גמר מלאכתן, נתחיל בהו נמי לעשותן. ואין בהם חילוק בין התחלה לגמר. קא משמע לן, שאף בהם לא התירו אלא לגמור בלבד.

ותו פשטינן: תא שמע: רבי מאיר אומר: כל מלאכה שהיא לצורך המועד, גומרה בארבעה עשר.

ואימתו הוא גומרה? — בזמן שהתחיל בה נה-ב קודם ארבעה עשר.

אבל לא התחיל בה קודם ארבעה עשר, לא יתחיל בה בארבעה עשר.

ואפילו צלצול קטן, ואפילו שבכה קטנה, לא יתחיל בהם בארבעה עשר.

ודייקין: דוקא לצורך המועד, אין [התיר רבי מאיר לגומרה]. אבל שלא לצורך המועד, לא התיר אף לגמור.

ודחינן: לא ראייה היא. דאכתי איכא למימר,